

OMK HÍRLEVÉL

Tartalom

TARTALOM.....	1
KÖSZÖNTJÜK HÍRLEVELÜNK OLVASÓIT!	2
VÁI KIHELYEZETT ELEMI REHABILITÁCIÓS SZOLGÁLTATÁSAI	2
AZ ORSZÁGOS FELNŐTT LÁTÁSVIZSGÁLÓ ÉS ÁLLAPOTFELMÉRŐ KÖZPONT MUNKÁJA	4
ELEMI REHABILITÁCIÓS TANÁCSADÁS	5
INFOKOMMUNIKÁCIÓS SZAKÉRTŐI TÁMOGATÁS	5
INGYENES JOGSEGÉLY SZOLGÁLTATÁS AZ ORSZÁGOS MÓDSZERTANI KÖZPONTBAN.....	6
A 2013-AS FEHÉR BOT HETEKRŐL	6
AZ ELEMI REHABILITÁCIÓ ÉS A KUTYÁS KÖZLEKEDÉS KAPCSOLATA.....	7
A VAKVEZETŐ KUTYÁS TÁJÉKOZÓDÁS-KÖZLEKEDÉS TANULÁS HELYE AZ ELEMI REHABILITÁCIÓBAN	8
INDULÓ KÉPZÉSÜNK AZ FNO ALKALMAZÁSÁRÓL	13
MIKULÁSS FUTÁS A MARGITSZIGETEN	14
HOGYAN LEHET KAPCSOLATBA LÉPNI VELÜNK?	15

Köszöntjük Hírlevelünk olvasóit!

Hírlevelünk 3. számában rövid összefoglalót olvashatnak a TÁMOP-5.4.7-12/1 pályázat keretén belül végbement előrelépésekről: a megyei szolgáltatások kiépítésében, fejlesztésében zajló változásokat ismerhetik meg, valamint az Országos Felnőtt Látásvizsgáló és Állapotfelmérő Központban zajló vizsgálatokról és igénybevételéről kapnak tájékoztatást.

Az Országos Módszertani Központ tanácsadó szolgáltatásait is bemutatjuk: szakembereink várják megkeresésüket elemi rehabilitációs, jogi, valamint infokommunikációs területeket érintő kérdéseikkel. A tanácsadásokról, igénybevételük módjáról bővebben olvashatnak a Hírlevélben.

Rövid beszámolóink a Fehét Bot Hetek alkalmából a Vakok Állami Intézetében szervezett rendezvénysorozatot foglalja össze.

Végezetül két cikket közlünk az elemi rehabilitáció és a kutyás közlekedés kapcsolatáról: Dr. Tolnayné Csattos Márta a VERCS gyakorlatának és álláspontjának ismertetésével, majd Dr. Mezősi Tamás *A vakvezető kutyás tájékozódás-közlekedés tanulás helye az elemi rehabilitációban* című írásában egy más szemszögből történő megközelítéssel találkozhat az olvasó.

A Hírlevél célja egyebek között, hogy építő szakmai diskurzusoknak is helyet adjon; várjuk olvasóink véleményét, tapasztalatait a megjelenő szakkikkel kapcsolatosan, melyeket a következő számunkban közzé is teszünk.

Jó olvasást kívánunk!

a Szerkesztők

VÁI kihelyezett elemi rehabilitációs szolgáltatásai

2013. június elejére sikerült beléptetnünk a TÁMOP 5.4.7 pályázat által elvárt 14 tiflopedagógus munkatársat. A felvett szakemberek szakmai felkészítése folyamatosan zajlik. Szakmai szupervíziós hálózatot építettünk ki azoknak a megyei munkatársaknak a részvételével, akik már rendelkeznek rehabilitációs tanár végzettséggel és nagyobb munkatapasztalatuk van az elemi rehabilitáció kapcsán. A hálózat tagjai segítik a többiek munkáját; tanácsokkal látják el őket és folyamatos szakmai konzultációt tartanak. Természetesen a csoport szakmai vezetője, Tolnayné Csattos Márta és jómagam is, mint megyei koordinátor mind szakmai, mind egyéb kérdésekben folyamatosan a tiflopedagógus munkatársak rendelkezésére állunk.

2013 júliusától mind a 12 megyében megkezdődött a látássérültekkel való rehabilitációs munka. Kihelyezett szakembereink ambuláns és otthontanítás formájában biztosítják a szolgáltatást a látássérült személyek számára.

A szakmai munka mellett folyamatosan zajlik a kliensfelkutatás és a kapcsolati hálózat kiépítése. A szociális szolgáltatókon kívül a helyi érdekvédelmi egyesületekkel is szoros kapcsolatban állunk. Októbertől indítottuk el a kapcsolatfelvételt az egészségügyi intézményekkel; megkeresésünk kiterjed a kórházigazgatótól a egészen a házi orvosig.

Az alábbi helyszíneken és elérhetőségeken biztosítjuk elemi rehabilitációs szolgáltatásainkat:

Bács-Kiskun megyei kihelyezett szolgáltatás

6000 Kecskemét, Csányi János körút 12., 2. em 201. ajtó
Ábelné Pintér Éva
+36 20 381 0855

Békés megyei kihelyezett szolgáltatás

5600 Békéscsaba, Luther u. 13/a
Majoros Erika
+36 20 462 2559
Szőke Törökné Zemkó Márta
+36 20 370 4573

Jász-Nagykun-Szolnok megyei kihelyezett szolgáltatás

5000 Szolnok, Ságvári Endre krt. 4. *(engedélyezett alatt álló helysín)*
Csécseyné Nagy Zsuzsanna
+36 20 378 1811

Heves megyei kihelyezett szolgáltatás

Eger
Komlósi Andrea
+36 20 369 4448

Nógrád megyei kihelyezett szolgáltatás

3100 Salgótarján, Bartók Béla út 10.
Csete Kornél Gyuláné
+36 20 365 9779

Pest megyei kihelyezett szolgáltatás

2600 Vác, Cházár András utca 17.
Kiss Szilvia
+36 20 457 7400

Tolna megyei kihelyezett szolgáltatás

7100 Szekszárd, Augusz Imre u. 9-11
Tallián Eszter
+36 20 455 7223

Fejér megyei kihelyezett szolgáltatás

8000 Székesfehérvár, Kossuth Lajos utca 14. fszt. 15.
Sály Dominika
+36 20 462 6600

Veszprém megyei kihelyezett szolgáltatás

8200 Veszprém, Kossuth Lajos utca 10 1/114
Faragó Adrienn
+36 20 441 0858

Vas megyei kihelyezett szolgáltatás

9700 Szombathely, Semmelweis Ignác u. 2. 1. em.
Leány Erika
+36 20 382 2766

Zala megyei kihelyezett szolgáltatás

8800 Nagykanizsa, Kinizsi út 2/A
Peszleg Katalin
+36 20 461 1071

Az Országos Felnőtt Látásvizsgáló és Állapotfelmérő Központ munkája

Az Országos Felnőtt Látásvizsgáló és Állapotfelmérő Központ (OFLÁK) célja a felnőtt látássérült személyek funkcionális látásának vizsgálata és a látáson kívüli – az elemi rehabilitációt befolyásoló – egyéb képességek, esetlegesen társuló sérülések, a látássérült személy élethelyzetét meghatározó tényezők felmérése, valamint a mindezeket figyelembe vevő egyénre szabott rehabilitáció megalapozása.

A vizsgálat menetéről és a szükséges dokumentumokról a következőket fontos tudni:

- A jelentkezőktől kérjük, hogy töltsék ki, majd küldjék vissza a tőlünk kapott kérdőívet, amelyen néhány konkrét kérdésre válaszolva ismertetik helyzetüket. A kapott információk alapján tervezzük a vizsgálatot.
- A jelentkezőket megkérjük, hogy a vizsgálatra hozzák el a legutóbbi szemészeti vizsgálat leletét, és ha van, más olyan orvosi papírjukat is (lelet, zárójelentés), amelyek egészségi állapotukról fontos információt tartalmaznak.

A vizsgálat menete

- **Állapotfelmérés:** a fizikai, mentális, szociális állapotfelmérést szociális munkás, pszichológus, gyógypedagógus és gyógytornász munkatársaink végzik. A többféle szakember együttes jelenléte lehetővé teszi, hogy a jelentkezőnek egyszer kelljen mindazt elmondania magáról és a helyzetéről (munka, család, hobbi, szembetegség stb.), amit meg szeretne osztani a szakemberekkel. A beszélgetés arra irányul, hogy megtudjuk, a szolgáltatást igénybevevő jelenleg milyen állapotban van, milyen segítségre van szüksége a különböző életterületeken gyógypedagógiai, szociális, pszichés, fizikai szempontból, valamint milyen egyéni tényezők segítik vagy hátráltatják a rehabilitációban való részvételét, és mit szeretne a rehabilitáció során elérni.
- **Funkcionális látásvizsgálat:** a vizsgálat során a meglévő látási képesség feltérképezése, felmérése zajlik. Célja annak eldöntése, mely rehabilitációs területeken lenne ajánlott a látássérült személynek részt vennie, hogy életvezetését megkönnyíthesse; a látássérüléséből adódó hátrányokat kompenzációs eszközökkel, technikákkal – amennyire lehet – csökkenthesse és a rehabilitációs folyamatban milyen módszereket alkalmazzanak a szakemberek, milyen technikák lesznek legjobban hasznosíthatóak a tanulás során.
- A vizsgálati napra vonatkozóan Megállapodás és Hozzájáruló nyilatkozat készül, amit a vizsgálat után a szociális munkás ismertet a jelentkezővel. A látássérült személy aláírásával igazolja, hogy részt vett a vizsgálaton.
- A szakemberek egyeztetik véleményüket, a vizsgálat végén rövid megbeszélésre kerül sor a tapasztalatokról és a rehabilitációs folyamatra tett javaslatunkról.

A vizsgálat alapján felmerülhet az igény más szakember bevonására valamilyen kiegészítő vizsgálat elvégzésére, melyhez külön időpontot egyeztetünk az alábbi szakemberekkel: szemészorvos, optometrista, neuroophthalmológus vagy neuropszichológus (amennyiben a látásproblémát valamilyen idegrendszeri betegség okozza vagy súlyosbítja).

A vizsgálat elvégzését követő tíz napon belül a látássérült személy postán vagy e-mailen megkapja rehabilitációs javaslatát, amely tartalmazza az állapotfelmérés, a funkcionális

látásvizsgálat eredményét, valamint javaslatot ad arra az intézményre és azokra a képzési területekre, ahol és amit tanuljon a vizsgált személy a rehabilitáció időszakában.

Amennyiben a látássérült személy látásában vagy más funkciójában változás áll be és szükségét érzi újabb vizsgálatnak, a későbbiekben újra jelentkezhet kontroll vizsgálatra.

Az állapotfelmérés és a funkcionális látásvizsgálat igénybevétele térítésmentes.

Jelentkezni, illetve további információt kérni alábbi telefonszámon lehet:
+36 20 404-9349

Gadó Márta
OFLÁK vezető, VÁI

Elemi rehabilitációs tanácsadás

Az OMK elemi rehabilitációs tanácsadást is biztosít, melyet Duhonyi Adrienn, a központ tiflopedagógus, rehabilitációs tanár munkatársa koordinál. Az elemi rehabilitációs tanácsadásban, amely vonatkozhat elemi rehabilitációra, illetve annak módszertanára is, részt vesz a VÁI Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportja és más szakmai munkacsoportok is.

Az alábbi szervezetek vehetik igénybe a szakmai tanácsadást:

- elemi rehabilitációt biztosító civil szervezetek
- látássérült személyek számára szolgáltatást nyújtó egyéb szervezetek

Elemi rehabilitációs tanácsadás kérhető:

- e-mailben az omk@vakokintezete.hu címen
- telefonon a +36 20 379 4722 mobilszámon vagy a +36 1 383-25-89 / 350-es melléken

Infokommunikációs szakértői támogatás

Az OMK ingyenes infokommunikációs tanácsadást biztosít az elemi rehabilitációt nyújtó szervezetek számára. A tanácsadást az *Informatika a Látássérültekért Alapítvány* munkatársai látják el.

Az infokommunikációs tanácsadás az alábbi szolgáltatásokat foglalja magában:

- Hozzáférhetőséget vizsgáló tanulmány elkészítése a civil szervezetek honlapja vonatkozásában.
- Informatika oktatásához kapcsolódó személyes tanácsadás: helyi eszközparkkal (hardver, szoftver) és az oktatók munkájával összefüggésben.
- A projekt folyamán két alkalommal speciális infokommunikációs eszközök használatát bemutató workshop megtartása.

Az infokommunikációs tanácsadást az alábbi módon lehet igénybe venni:

- e-mailben, a helpdesk@infoalap.hu elérhetőségen,
 - a +36 1 273 3188-as telefonszámon, illetve a +36 70 295 9288-as mobilszámon.
-

Ingyenes jogsegély szolgáltatás az Országos Módszertani Központban

Az OMK ingyenes jogsegély szolgáltatást indított útjára 2013 májusától.

A jogi szakértő az alábbi szolgáltatásokat biztosítja:

- A rehabilitációs intézményeket és az elemi rehabilitációt érintő jogszabályváltozásokat nyomon követi, segít az értelmezésükben és tájékoztatást nyújt az érintett munkatársak, valamint az elemi rehabilitációt biztosító szervezetek számára.
- Támogatja az elemi rehabilitációt nyújtó szervezetek szolgáltatásait igénybe vevő látássérült embereket; TB, fogyatékosági, rehabilitációs, munkanélküli stb. ellátásokhoz kapcsolódó kérdéseikre e-mailben válaszol.
- Antidiszkriminációs jogsegély szolgáltatást biztosít közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés esetén az elemi rehabilitációt igénybe vevő látássérült emberek, valamint családtagjaik számára.

Jogsegélyszolgálat igénybevétele az alábbi módon történik:

- Az igénybevétel feltétele, hogy a látássérült emberek vagy családtagjaik kérdéseit az érintett munkatársak, illetve szervezetek dolgozói összegyűjtik és továbbítják a jogi szakértőnek, megadva a kliens telefonos és/vagy e-mail elérhetőségét.
- A jogi szakértő feladata a közvetlen kapcsolat felvétele az ügyféllel, legkésőbb 5 munkanapon belül. A tanácsadás lezárásáról a szervezetet vagy a munkatársakat a jogi szakértő tájékoztatja.

A jogi szakértő kéthetente, a páros heteken hétfőn 14.00–16.00 óráig telefonon is elérhető a +36 1 383 2589/350 melléken.

E-mail elérhetőség:

Jogász: jogitan.kat.2013@gmail.com

Országos Módszertani Központ: omk@vakokintezete.hu

A 2013-as Fehér Bot Hetekről

Október 15-e a Fehér Bot Világnapja. Ebből az alkalomból a Vakok Állami Intézete több hetes rendezvénysorozatot szokott tartani. Idén a programok a VÁI Egészségnapokkal kezdődtek, melynek keretében az érdeklődők különböző szűrővizsgálatokon vehettek részt. Lehetőség adódott többek között hallásvizsgálatra, testsúly, testmagasság, testzsír, vércukor, pulzus és koleszterinszint mérésre, valamint szemészeti vizsgálatra és ortopédiai felmérésre is. Ezt követően október 9-én a VÁI kliensei által az intézményi foglalkoztatóban kézzel készített termékekből nyílt vásár. Árusítottunk különleges „mozaik” gyertyákat, kerámia tárgyakat, szötteseket és természetes anyagból készült méhviasz gyertyákat.

A megnyitó ünnepséget idén kivételesen nem október 15-én, hanem egy nappal előtte, 14-én rendeztük meg az Ajtósi Dürer sor 3. szám alatt található Szent István Gimnázium dísztermében. A megnyitón Soltész Miklós, az EMMI államtitkára köszöntötte a jelenlévő látássérült személyeket, az iskola diákjait, dolgozóit és a megjelent sajtó képviselőit, majd Szabóné Berta Irén – intézményünk vezetője – mondott néhány szót, majd Orsós Zsolt, szolidaritási nagykövet hívta fel a figyelmet a kölcsönös egymásra figyelés fontosságára.

A tavaszi Nőnap alkalmából Lakatos Márk szalonja hat látássérült hölgyet „alakított át”, amelyet Balázs Iván stábja egy napon keresztül dokumentált. A felvett anyagból nyár végére készült el egy bő fél órás dokumentumfilm, melynek bemutatójára a Fehérbot

Hetek megnyitója után egy nappal, október 15-én 19 órakor került sor a Lipták Villában. A bemutaton többek között jelen volt Dr. Szabó Péter az SzGYF főosztályvezetője, Gyügyei Attila családvédelmi tanácsnok, Lakatos Márk, az „átalakított” hölgyek, valamint a Vakok Állami Intézetének vezetősége, és természetesen Balázs Iván és családja.

Az október 16-i napra meghirdetett sportnap a kedvezőtlen időjárás miatt sajnos elmaradt (kivéve a jó hangulatú tekézés az intézményben), viszont sikerült másnapra (a népi játékos napra) átszervezni a lovas programot, melynek kétségkívül a legnagyobb sikere volt. A jó időnek köszönhetően a bográcsban rotyoghatott az alföldi gulyásleves. Három órától pedig a filagória alatt Mása bandája húzta a népzene, mely kifejezetten tetszett a hallgatóságnak.

A Fehér Bot Hetek rendezvénysorozat általában az október 23-i megemlékező műsorral ér véget. Ebben az évben sem volt ez másként, hiszen október 22-én a Szent István Gimnázium diákjai látogattak el intézményünkbe, és adtak feledhetetlen megemlékező műsort a kliensek és a dolgozók számára.

Foglalkozási csoport, VÁI

Az elemi rehabilitáció és a kutyás közlekedés kapcsolata

Mint már minden, a témában érintett szakember tudja, az elemi rehabilitáció egyik legfontosabb és legkedveltebb modulja a tájékozódás és közlekedés tantárgy.

Az alábbiakban idézzük fel a szolgáltatás folyamatának sarokpontjait:

1. A rehabilitációs szakember felméri a látássérült személy képességeit és adottságait.
2. A felmérés adatai és a szolgáltatást igénybevevő személy rövid és hosszú távú céljai figyelembevételével a szakember rehabilitációs tervet készít.
3. Első lépésben a téri tájékozódás alapjait sajátítja el a kliens (akusztikus percepció, testhelyzet, irányok,);
4. Ezután a tanulás folyamatában a beltéri közlekedés következik;
5. Végül kültéri közlekedés és járműhasználat elsajátítása követi, a fokozatosság elvének betartásával.

Napjainkban mindenütt a világon a biztonságos önálló közlekedés legelterjedtebb segédeszköze a hosszú fehér bot. Ugyanakkor sokak által preferált segítség a vakvezető kutya, mert hűséges társ, felszabadít, vagy, mert gyorsabb közlekedési tempót tesz lehetővé, stb.

A Vakok Állami Intézete és az MVGYOSZ által működtetett csepeli vakvezető kutyaiskola szakmai együttműködésben áll. Ezen együttműködés keretein belül a VERCS munkatársai, mint tájékozódás – közlekedés trénerek, igény szerint vizsgára felkészítésben vesznek részt, valamint útvonaltanítást végeznek.

Együttműködésünk során kétféle módon kapcsolódhat be a tájékozódás-közlekedés tréner (továbbiakban TKT) a vakvezető kutyával történő közlekedés oktatásának folyamatába:

1. A vakvezető kutyakiképző iskola munkatársának megkeresése:

A kutyakiképző a folyamatnak azon a pontján keresi fel a TKT-t, ahol a vakvezető kutyával történő közlekedés tanítás alapjait a kliens már elsajátította, és konkrétan a vizsgára történő felkészülés szakasza zajlik. Itt a TKT szerepe háromféle lehet:

- a. A már kiválasztott vizsgaútvonalak gyakorlása közösen a klienssel és a kutyakiképzővel. A folyamatnak ebben a szakaszában a TKT csak megfigyelőként van jelen.

- b. Ezután bizonyos esetekben, ha a vizsgautvonalak további gyakorlása szükséges, a TKT a kiképző jóváhagyásával gyakorolhatja ezeket a klienssel, a kiképző jelenléte nélkül. Bármilyen, a kutyás közlekedéssel kapcsolatos problémahelyzet felmerülése esetén a TKT konzultál a kutyakiképző szakemberrel.
- c. A vakvezető kutyás közlekedés záróvizsgáján történő részvétel.

2. *Kliens közvetlen megkeresése:*

A vakvezető kutyás közlekedés záróvizsgáját sikeresen elvégző, önállóan közlekedő kliens felkeresi a rehabilitációs központot vakvezető kutyával történő útvonaltanítás céljából.

Álláspontom szerint ezen szempontok leginkább csak akkor tudnak teljesülni, ha a látássérült személy képességeihez mérten az önálló és biztonságos közlekedés technikáit elsajátította és napi rutinjába beépítette. Már szinte elcsépett, de mégis fontos információt hordoz a gyakran idézett zsargon: „a kutya nem iránytaxi”. Azaz a tájékozódás és közlekedés irányítója maga a látássérült személy (tehát tud tájékozódni), a kutya pedig a segítő. A bot használata kutyás közlekedésben is szükséges. Például, ha a kutya megáll, jelezvén az akadályt, a bot segítségével deríthetjük fel az aktuális helyzetet.

Az önálló életvitelt folytató személynek akkor is helyt kell állnia napi rutinjában (vásárlás, munkahelyre eljutás, stb.) ha rövidebb, vagy hosszabb ideig nélkülöznie kell hűsleges segítő társát. Tapasztalataim szerint erre csak azok az emberek képesek, akik folyamatosan gyakorolják, és ezáltal fenntartják közlekedési ismereteiket.

Tudomásom szerint szakmai körökben megoszlanak a vélemények abban a kérdésben, hogy szükségesek-e a hosszútávú technika előzetes ismeretei a kutyás közlekedéshez. Mint a rehabilitáció és a látássérült személyek önálló életvitelére iránt elkötelezett szakember, úgy gondolom, hogy minden lehetőséget meg kell ragadnunk annak érdekében, hogy a látássérült emberek az élet minél több területén teljesen önállóvá váljanak. Ugyanakkor arról is meg vagyok győződve, hogy az önálló tevékenység akkor válik igazi értékévé, ha a kivitelező biztonsága garantált.

Jelen esetben a biztonság záloga a tájékozódás és közlekedés ismereteinek készség szintűvé válása valamint a személyre szabott segédeszköz-választás és annak szabályos alkalmazása.

dr Tolnayné Csattos Márta
Elemi rehabilitációs szakértő, VÁI VERCS

A vakvezető kutyás tájékozódás-közlekedés tanulás helye az elemi rehabilitációban

Rehabilitációs tanár kollégák gyakran kérdezik tőlem, hogy a vakvezető kutyás közlekedés elsajátításának mik az előfeltételei. Az érdeklődés rendszerint konkrét, klienshez kötődő. Arra szeretnének választ kapni, hogy jó ötlet-e, hogy kliensüknek a vakvezető kutya igénylését tanácsolják, illetve hogy a későbbi sikeres kutyás közlekedés tanulás érdekében milyen szintű tájékozódási-közlekedési és egyéb képességekkel kell a kliensnek előzetesen rendelkeznie.

A kérdés olykor igen leegyszerűsítve jelenik meg. Egyetértek-e azzal – kérlek tőlem –, hogy csak az igényeljen vakvezető kutyát, aki jól tud hosszú fehér bottal közlekedni?

Nos, ez utóbbi kérdésre a rövid válaszom: nem, nem értek egyet. Ez a rövid válasz azonban könnyen félreérthető lehet.

Eszemben sincs azt sugallni, hogy a hosszú fehér botos közlekedéshez szükséges képességek és készségek birtoklása a vakvezető kutyás közlekedők számára ne lenne előnyös. Sokkal inkább azt kívánom hangsúlyozni, hogy a vakvezető kutyával történő tájékozódás-közlekedésoktatás is egy rehabilitációs módszer. Nem kizárt, hogy önmagában is lehetőséget adjon a szükséges elméleti tudás megszerzésére, az egyes aktivitás-elemek készség szintű begyakorlására és így a hatékony közlekedés képességének megszerzésére.

A továbbiakban a vakvezető kutyás közlekedés oktatásának elemi rehabilitációs folyamathoz való viszonyát, és az egyes megoldások feltételeit, előnyeit, hátrányait fogom vizsgálni. E vizsgálódásnak a cikk terjedelmi korlátai szűk határt szabnak, arra azonban elegendő lehet, hogy a bevezetőben feltett kérdésekre a konkrét esetekben támpontot nyújtsak.

Vakvezető kutyás közlekedés oktatása a rehabilitáció rendszerén kívül

Történeti okokból egy olyan idejét múlt módszerrel kell kezdenem, amely azonban még a mai napig is jelen van a magyarországi gyakorlatban. Gyakran találkozom azzal a hagyományos szemlélettel, hogy a vakvezető kutyás közlekedést tulajdonképpen nem kell különösebben tanítani.

Elegendő,

- ha valaki jól megtanulja a hosszú, fehér botos közlekedést,
- kap egy jól képzett vakvezető kutyát,
- és néhány nap alatt egy kutyakiképző segítségével összeszoknak.

Jelenlegi tudásom szerint ez a nézet mindhárom elemében hibás. Először is a hosszú fehér botos közlekedéshez szükséges készségek és képességek az előzőekben említettek szerint feltétlenül előnyösek a kutyás közlekedő számára, de semmiképp sem elegendők. Más az eszköz, jelentős részben mások a technikák, még a támpontok is gyakran mások, így lényegesen különbözik a tájékozódás. Persze nem minden más. Csak példaként említve: az átkelések biztonságos végrehajtásához igen nagy részben lehet adaptálni a fehér botos közlekedés során tanultakat, ám csak úgy találomra kiragadva két példát az ellenkezőjére: az alaptechnikákból a fordulatok végrehajtása, vagy a tájékozódás során a taktilis támpontok döntő többségének hiánya már teljesen más – a tájékozódás-közlekedés során tanulttól eltérő – helyzetet teremt.

A „jól képzett vakvezető kutya” fogalma körüli félreértések még súlyosabbak szoktak lenni. A kutyák a kiképzésük során viselkedésmintákat és ezeket rendszerbe szervező viselkedési koncepciókat sajátítanak el. Ezeket úgy is felfoghatjuk, mint lehetőségeket bizonyos helyzetek megoldására. Lehetőségek, de semmiképp sem kényszerek. A kutya sosem hiszi azt, hogy a járda széle egy fal, amelyen engedély nélkül nem tudna áthaladni. Akkor fogja azt megállással jelezni, ha számára az úgy logikus, vagy felismeri, és elfogadja, hogy gazdája számára az egy szükséglet. A jó kiképzés tehát, csupán az egyik feltétel a kutya helyes viselkedéséhez. Nincs olyan kiképzés, ami biztosítaná, hogy a kutya akkor is helyesen viselkedjen, ha gazdája hibásan érzékeli helyzetét és körülményeit, vagy a gazda és kutyája közötti kötődés gyöngye, illetve kommunikációjuk félreértésektől terhes.

A harmadik elemben mindjárt három hiba is van. Kevés a néhány nap. A kutyakiképző szaktudása nem elegendő speciális rehabilitációs ismeretek és módszertan nélkül. A legfontosabb azonban, hogy nem egyszerű összeszokásra, hanem tudatosan irányított tanulási folyamatra van szükség, amely során a kutya-gazda páros egyrészt megismeri egymás igényeit, másrészt közös feladatként tanulják a tájékozódást és közlekedést.

Felvetődik még a kérdés, hogy az általam felvetett kritikai észrevételek lényegesek-e? Hisz' tény, hogy az elmúlt 35 év alatt mintegy 500 vakvezető kutyát sikerült látássérült gazdákhöz átadni hazánkban. Mindezt az említett hagyományos szemléleten alapuló módszertan alapján, 10 napos gyorstalpaló tanfolyamokon, elemi rehabilitációs végzettséggel nem rendelkező kutyakiképzők közreműködésével.

Ahhoz, hogy jól érzékelhető legyen a magyarországi helyzet, következzen egyetlen adat. Angliában, ami ugyan négyszer népesebb ország hazánknál, évi 1000 látássérültet látnak el vakvezető kutyával. Így összehasonlítva már nyilvánvaló, hogy jelenleg egy nagyon csekély teljesítményű rendszer működik hazánkban. E rendszer működési zavarai azért nem szembeötlők, mert a kicsi esetszám lehetővé tette, hogy többnyire a legkevésbé problémás kliensek jussanak vakvezető kutyához. Ezzel együtt nem volt ritka, hogy a vakvezető kutyát a csalódott kliensek visszaadták a kiképző szervezetnek, vagy egyszerűen csak nem használták kutyás közlekedésre. Szintén máig nem ritka, hogy helytelenül viselkedő vakvezető kutyával találkozunk, ami az előzőekben kifejtettek szerint egyáltalán nem biztos, hogy a kutyakiképzés hiányosságának tudható be.

Határozott álláspontom, hogy a fenti kudarcok döntő többsége a rehabilitációs szakember közreműködésének a hiányából ered. Sehol másutt nem szoktuk megkérdőjelezni, itt is evidensnek kell lennie: a látássérült emberek oktatásához kevés az, ha valaki az oktató tevékenységet jól műveli, szükség van speciális módszertanra is. Egy OKJ végzettségű kutyakiképző szakember nem felkészült látássérült emberek tanítására még akkor sem, ha jobbik esetben van némi lefedett szemes gyakorlata, még kevésbé akkor, ha lefedett szemes gyakorlattal egyáltalán nem is rendelkezik.

Vakvezető kutyás tájékozódás-közlekedés oktatása a rehabilitáció rendszerén belül

Ha a fentieket elfogadjuk és kimondjuk, hogy a vakvezető kutyás tájékozódás-közlekedés tanulásának az elemi rehabilitáció rendszerébe kell illeszkednie, a következő kérdésként adódik, hogy mi legyen a folyamatban betöltött helye? Az egyik lehetőség nyilván az, hogy a hosszú fehér bottal történő tanulást követően kerül rá sor, a másik, hogy azt megelőzően, illetve azt kiváltva, helyette.

Fel vagyok rá készülve, hogy kollégáim egy része megütközve fogadja már a kérdés felvetését is. Hogyan előzhetné meg a vakvezető kutyás tájékozódás-közlekedés tanulás a hosszú fehér botos tanulást? Azonnali elutasítás helyett azonban érdemes felidézni azt a már-már feledésbe merült ténytet, hogy az első formális tájékozódás és közlekedéstanítási programot az amerikai The Seeing Eye Inc., vakvezető kutyakiképző központ létesítette a '20-as években.¹ Szóval példa már majd száz éve van erre is...

1 PRÓNAY Beáta: A tájékozódás- és közlekedéstanítás története In: Prónay Beáta-Szabó Anna (szerk): Látássérült személyek elemi rehabilitációja II., Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2007. 24.p

Kezdjük azonban a ma bevettebb gyakorlat elemzésével. Milyen érvek szólnak amellett, hogy a hosszú fehér botos közlekedés tanítása az alap, és azt legfeljebb (esetleg) kiegészíti később a vakvezető kutyás közlekedés tudományának elsajátítása?

A legfontosabb indok szerintem az eszközhöz való hozzáférés. A hosszú fehér bot ma többféle kivitelben, jó minőségben és hozzáférhető áron bárki számára elérhető, szemben a vakvezető kutyával, amelyből ma Magyarországon mintegy 20 kerül átadásra évente. A számok alapján jó becslésnek tűnik tehát, hogy 100 látássérült személyből 99 kizárólag fehér botos közlekedést tanul. Ebből következik, hogy a rehabilitációs szakemberek felkészítése, valamint a képzés feltételrendszerének biztosítása is gazdaságosabb oly módon, hogy a lényegesen nagyobb esetszámhoz igazodjon, és minden esetben a hosszú fehér botos közlekedés elsődlegességére koncentráljon. Fontos azonban észrevenni, hogy ez az érv nem a kliensek, hanem a gazdasági realitások szempontjából határozza meg az „optimális” sorrendet.

Közlekedéstanár kollégák gyakran említenek egy másik, kliens-centrikus érvet is. Ha vizsgálódásunk fókuszába a biztonságra való törekvést emeljük, el kell ismerni, hogy a vakvezető kutya, mint közlekedést támogató „eszköz” cserbenhagyhatja az embert. Sétáltatás közben elveszhet, váratlanul megbetegedhet, stb. Nyilván nagyobb biztonságban van az a személy, aki egy ilyen helyzetben előhúzza a fehér botját, és azzal is képes önálló, biztonságos közlekedésre. Ez teljesen igaz, de ez az érv nem határozza meg a képzés kívánatos sorrendjét, csak azt mutatja, hogy egy jól képzett kutyás közlekedőnek is szüksége van a hosszú fehér botos közlekedés technikáinak ismeretére.

Építve erre az utóbbi megállapításunkra, a harmadik és egyúttal leginkább elgondolkodtató érv a képzés eredményességére vonatkozik. Feltételezve, hogy a képzéshez minden eszköz és humán erőforrás rendelkezésünkre áll, milyen sorrendben *eredményesebb* megtanulni a vakvezető kutyás és a hosszú fehér botos közlekedést? Sajnos nincs elegendő esetre vonatkozó tapasztalat a birtokomban, hogy általánosságban érveljek egyik vagy másik technika korábbi tanítása mellett. Néhány megállapítást azonban megalapozottnak tartok. Először is minden eddigi megfigyelésem alapján határozottan állítom, hogy amennyiben a feltételek, (a tréner felkészültsége, rendelkezésre álló vakvezető kutya, a kliens családi-, munka- és lakáskörülményei) lehetővé teszik, a két technika sorrendje „tetszőleges”, legalábbis abból a szempontból, hogy bármelyik tanítható hamarabb anélkül, hogy a másik tanulása előfeltétel lenne. Az előnyben részesítendő sorrendet tehát egyéb megfontolások alapján kell meghatározni. De mik lehetnek tehát ezek a megfontolások? A teljesség igénye nélkül az alábbiakban összegyűjtöttem a legfontosabbakat. Elöl állnak a triviálisabb érvek a döntéshez, aztán azok, amelyek a bonyolultabb esetek eldöntését segítik.

Rendelkezésre álló vakvezető kutya

Ha nincs ilyen, a döntés triviális, mert kutya nélkül nincs vakvezető kutyás közlekedéstanítás. (Ehhez képest igen ritka eset, de nem kizárt: mit tegyünk, ha egy több éve igénylést benyújtott személy „váratlanul” arról értesül, hogy mehet a vakvezető kutyájáért, de egyébként nem tud hosszú fehér bottal közlekedni. Válaszom röviden: ld. az alábbiakat.)

Felkészült rehabilitációs szakember

A képzéshez szükséges kompetenciák elemzése nem ennek a cikknek a témája, azonban annyi biztos, hogy a képző felkészültsége meghatározza, hogy mit tanítson, illetve mit ne.

Élethelyzet

Míg a hosszú fehér botos közlekedés tanulásának átmeneti állapotai a kliens életviszonyait és környezetét nem terhelik, a vakvezető kutyáról ugyanez nem mondható el ilyen biztosan. Élesebben fogalmazva, a vakvezető kutyájával még bizonytalan személy gyakran okozhat kellemetlenséget másoknak. Ez azt jelenti, hogy a vakvezető kutyás tanulás nem minden életszakaszba illeszthető könnyen. Példaként diákoknál előnyben részesítem a nyári szünet időtartamát, dolgozóknál egy hosszabb, szabadságos időszakot, kismamáknál a baba érkezését jelentősen megelőző, vagy azt sokkal később követő időszakot. Albérlet, család, munkahelyi befogadó környezet mind-mind megfontolandó abból a szempontból, hogy van-e mód a vakvezető kutyás közlekedés tanulására. Ha nincs, akkor bizonyára a hosszú fehér bot az egyetlen helyes választás, ha van, akkor lehet csak az alternatívákon gondolkodni.

Néhány indikáció

Támpont lehet a megfontoláshoz néhány olyan, a kliens képességeit vagy állapotát érintő probléma, amely a hosszú fehér botos közlekedés oktatásakor várhatóan nehezebben kezelhető, mint vakvezető kutya alkalmazásával. Ilyenek például a kliens egyensúlyzavarai, az egyenes tartás bizonytalansága és a kisebb tájékozódási bizonytalanságok. Ebbe a körbe tartoznak a különféle szorongások is, az eltévedéstől, a magányosságtól, az atrocitásoktól. Ezek közül fontossága miatt külön kiemelem a következőt.

A stigmatizációtól való félelem, illetve ennek ellenpontjaként a kutyákhoz való vonzódás

Ez talán a legfontosabb szempont, ami miatt érdemes a kétféle technika sorrendjével foglalkozni. Végül is, ha az előzőekben kifejtettek szerint a vakvezető kutyával közlekedni kívánó személy számára is egyértelműen hasznára válik a hosszú fehér botos közlekedés elsajátítása, akkor miért ne lehetne rögzíteni a sorrendet? Lehetne ökölszabály: előbb a bot, aztán a kutya. Az eddigiekből nem következett ennek az egyszerű szabálynak az alkalmankénti tarthatatlansága. Ám mit tegyünk akkor, ha a kliens nem képes elfogadni a fehér bot gondolatát, miközben a kutyás közlekedést pedig nagyon szeretné gyakorolni?

Ahhoz, hogy tartsuk magunkat az imént említett szabályhoz, megpróbálhatjuk őt meggyőzni, illetve amennyiben van az intézményünknek erre kapacitása és a kliensnek fogadókészsége, akkor pszichológushoz irányítani. Vagyis abból kiindulva, hogy kliensünk nem tudja, mire van igazán szüksége, ráerőltethetünk egy már bevett szokást, de vajon feltétlenül így kell-e tennünk? Én bizony kételkedem benne. Ez az az eset, amikor a kliens elszántságáról, megfontolt döntéséről meggyőződve helye lehet annak, hogy a vakvezető kutyás tájékozódás-közlekedés megelőzze a hosszú fehér botos közlekedés tanítását.

Pozitív tapasztalatok

Végezetül néhány konkrét eset tapasztalatát szeretném megosztani.

Az elmúlt három évben öt olyan felnőtt korban megvakult személy keresett meg, akiknél ez a sorrend-kérdés úgy dőlt el, hogy a kutyás közlekedés tanulása vált elsődlegessé. Ketten közülük hosszú évek óta nélkülözték az önálló közlekedés képességét, mégis eddig „sikeresen” kikerülték az elemi rehabilitáció rendszerét. Két másik személy rövidebb kísérletet ugyan tett a fehér bottal, de néhány órányi közlekedéstanulás után mindketten visszaléptek a hosszú fehér botos közlekedés tanulásától. Az ötödik személy pár évvel korábban egy másik rehabilitációs szolgáltató kliense volt, így talán nem is egyértelműen illik ebbe a felsorolásba, ám amikor megkeresett, határozottan azt állította, hogy önálló közlekedésre, a technikák elsajátítása után sem képes, és kizárólag fehér bottal nem is kívánja azt újratanulni.

Rendkívül pozitív tapasztalatom, hogy ez az öt személy, aki tehát azért keresett meg, mert kizárólag kutyával akart közlekedni, sikeresen meg is tanulta.² Vagyis e területen ugyanazt tapasztaltam, mint a rehabilitációban mindannyian: a motiváció mindenekelőtt bizonyul fontosnak az eredményes tanulás szempontjából.

Szintén ezt az öt főt érintő fontos tapasztalat az is, hogy amikor a vakvezető kutyás tájékozódás és közlekedés tanulása során kiegészítő technikaként lett szükség az alkalmi fehér bot használatra, az öt kliens közül négyen már elfogadóan viszonyultak a hosszú fehér bothoz és jelenleg is magukkal hordják. Ez előre vetíti, hogy a későbbiekben a saját biztonságuk érdekében akár igényeljük a hosszú fehér botos tájékozódás-közlekedés tanulást, mint ahogy mások esetében is volt már erre példa.

Összefoglalás

Rendelkezéseimre álló, jelenleg még mindig kisszámú esetből két tanulság szűrhető le határozottan. Egyrészt ragaszkodnia kell a szakmánknak ahhoz, hogy a látássérült személyek vakvezető kutyás tájékozódás-közlekedés tanítása az elemi rehabilitáció rendszerébe illeszkedő részfolyamatnak kell lennie, másrészt a folyamatban betöltött helye viszonylag rugalmasan alakítható. Bár általában bevett szokás, hogy a hosszú fehér botos közlekedés tanítását kövesse, ám lehetnek indokolt esetek, amikor megelőzheti azt.

Dr. Mezősi Tamás
Baráthegyi Vakvezető és Segítő Kutya Iskola Alapítvány

Induló képzésünk az FNO alkalmazásáról

2013. november 21-ével indítjuk *A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozásának alkalmazása a látássérült emberek számára nyújtott szolgáltatások során* című akkreditált, ingyenesen igénybe vehető képzésünket.

A tanfolyam az FNO-hoz kapcsolódó ismeretek elsajátítását és intézményi hasznosítását tűzi ki célul. Dacára annak, hogy a továbbképzés a látássérült emberek képességeinek, szükségleteinek és akadályozó tényezőinek adekvát felmérését teszi lehetővé, úgy

2 Míg a hosszú fehér botos közlekedéstanulás sikerességének mércéje szubjektív és a kliens igényei alapján bírálható el, addig a vakvezető kutyás közlekedés tanításának objektív mércéje is van. Legkorábban akkor tekinthető sikeresnek, ha a kliens legalább a 27/2009 SZMM rendelet szerinti közlekedésbiztonsági vizsgát eredményesen teljesítette. E vizsga tanúsítja, hogy a kliens legalább 3 különböző, egyenként minimum 40 perces, járműhasználatot is tartalmazó útvonal teljesen önálló teljesítésére képes. Természetesen a kliens igényei ezen az alapszinten túl is terjedhetnek.

véljük, hogy a tanfolyamon elsajátított ismeretek nem csak erre a célcsoportra vonatkozathatóak. Ha a résztvevők elsajátítják az FNO módszertanát, akkor a rendszer más fogyatékosági csoportra is adaptálható.

Tapasztalataink szerint az FNO nem csak egy korszerű osztályozási rendszer bevezetését jelenti. Segítségével mérhető, értékelhető, bármikor felülvizsgálható, a kliens állapotára és szükségleteire épülő, multidiszciplináris megközelítésű rehabilitációs team munka valósulhat meg, amely során a személyes tényezők mellett egyenlő hangsúllyal jelenik meg a környezeti faktorok figyelembe vétele is.

A tanfolyam engedélyszáma a szociális továbbképzésben T-05-063/2011 A megszerezhető továbbképzési pontérték 48 pont. A képzés időtartam 42 óra: havonta blokkos formában, 3 hónapon át, 3x2 nap alatt, napi 6-8 órában zajlik.

A tanfolyam akkreditációja 2015-ig érvényes, és a TÁMOP projekt révén lehetőségünk nyílik arra, hogy a részvételi díj befizetésétől eltekintsünk. A tanfolyam résztvevőinek maximális létszáma 30 fő, ezért kérjük, ha felkeltettük az érdeklődését, minél hamarabb jelezze. A jelentkezéseket érkezési sorrendben regisztráljuk, és a látássérült személyekkel foglalkozó szakemberek előnyt élveznek.

Jelentkezési határidő: 2013. november 19.

A képzés időpontjai:

- 2013. november 21–22.
- 2013. december 5–6.
- 2014. január 6–7.

Az olvasók a képzésről e-mailben már kaptak értesítést, illetve a www.vakokintezete.hu honlapon is megtalálhatják a felhívást, valamint a jelentkezési lapot.

Az érdeklődők bővebb információt az OMK képzési koordinátorától, Virányi Árpádtól kaphatnak a Hírlevél végén található elérhetőségeken.

MikuLÁSS futás a Margitszigeten

A Látássérültek Szabadidős Sportegyesülete idén december 8-án a Margitszigeti Atlétikai Centrumban megrendezi az első jótékonyági MikuLÁSS futást, melynek bevételéből a sportegyesület fennmaradását szeretnék biztosítani.

Az egyesület különleges programmal várja az érdeklődőket, például a jelentkezőknek mikulás sapkában és csengővel kell lefutniuk a távot, de a résztvevők a belső 400 m-es pályán kipróbálhatják a segítővel, bekötött szemmel történő futást is.

Az esemény költségeinek fedezéséhez szponzorokat keresnek, de különböző tevékenységi körökhöz sok szeretettel várják segítők jelentkezését is.

Felhívásuk és a rendezvény programja bővebben az egyesület honlapján olvasható, a www.lassegyesulet.hu címen.

Duhonyi Adrienn
OMK munkatárs, VÁI

Negyedévente megjelenő hírlevelünkbe várjuk kedves olvasóink látássérült személyek rehabilitációjával, támogatásával foglalkozó szakcikkeit, esettanulmányait és érdeklődésre számot tartó hírekről, eseményekről szóló felhívásait, beszámolóit a omk@vakokintezete.hu e-mail címre.

Hogyan lehet kapcsolatba lépni velünk?

A VÁI Hermina úti telephelye átmeneti időre elköltözött. Az OMK új elérhetősége:

Vakok Állami Intézete, OMK
Cím: Hungária Irodaház,
1146 Budapest, Hungária körút
140-144.
Mobilszám: +36 20 379-4722
E-mail: omk@vakokintezete.hu
Honlap: www.vakokintezete.hu

TÁMOP-5.4.7-12/1-2012-0001

A projekt az Európai Unió
támogatásával valósul meg.